

“O zaman Heydər Əliyev hakimiyyətdə olsaydı...”

Müəhibimiz Azərbaycanın görkəmli ictimai-siyasi xadimi, şair-dramaturq Hidayət Orucovla bugünkü söhbətimizin mövzusu ümummilli lider Heydər Əliyevin 1987-ci ildə Sov.İKP MK-nın Baş katibi Mixail Qorbaçov tərəfindən hakimiyyətdən uzaqlaşdırıldıqdan dərhal sonra keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin mərkəzi Xankəndinin (keçmiş Stepanakert) separatçılıq və terrorizm meydanına çevrilməsi və bu bölgədə baş verən hadisələr haqqındadır.

(əvvəli ötən sayımızda)

– *Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra Siz 10 il onunla birlikdə işlədiniz. Bu mövzuda heç söhbətiniz olurdu mu?*

– Əlbəttə olurdu. Ulu öndər hakimiyyətə qayıdıb prezident seçiləndə əvvəlki rəhbərliklər artıq mövqelərimizi əldən vermişdilər. Bir dəfə şərait elə gətirdi ki, ulu öndər Heydər Əliyevlə ikilikdə qaldıq. Elə Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı çox gərgin, qayğılı idi. Fikri uzaqlara get-sə də, vəziyyətin nə qədər ağır olduğundan söz açdı: “Bilirsən, o vaxt mən Azərbaycanı Moskva vəziyyəyə gedəndə Kamrana 3 məsələni xüsusilə diqqətdə saxlamağı tapşırıdım. Onun birincisi və ən vacibi Qarabağ məsələsi idi”. Onun xalq ifadələrini çox şirin-şirin deməsi vardı və qayıtdı ki, ona dedim əlində aşın dəşə da, (yəni işin başdan aşsa da) hər həftədə 3-4 saat vaxt ayır Qarabağdakı vəziyyətlə cıddı şəkildə maraqlan. “Orda millətçiliyin şişməsinə imkan vermə. Qalan 2 məsələ bununla müqayisədə elə də vacib deyildi. Amma o, bu məsələlərin heç birini yerinə yetirə bilmədi. Qarabağ məsələsini isə heç yarıtmadı”, – deyər təəssüflə başını yırğaladı...

– *Hidayət müəllim, DQMV Partiya Komitəsinin birinci katibi Gevorkov bu hadisələrdə nə kimi rol oynayırdı? O da uzun müddət orada rəhbər olmuşdu və heç şübhəsiz, bu məsələlərdən xəbərlə ol-maya bilməzdi. Onun fəaliyyəti ilə bağlı sizdə bir fikir varmı?*

– Bir halda ki, siz bu sualı verdiniz, mən bəzi fikirlərimi faktlara söykənil açıqlaya bilərəm. Mənim Gevorkovla heç vaxt birbaşa ünsiyyətlim olmamışdı. Amma məlumatım vardı ki, Gevorkov DQMV Partiya Komitəsinin birinci katibi olanda ilk vaxtlar yaxşı işləyib. Dağlıq Qarabağda yaşayan yazıçı və şairlərin dediklərindən, sonradan yazdıqlarından və çıxışlarından belə nəticəyə gəldim ki, Gevorkov müəyyən vaxtdan sonra xeyli dəyişib və erməni xülyələrini gerçəkləşməsi istiqamətinə yan alıb. Açıq da olmasa, gizli millətçiyə çevrilib.

...1988-ci il fevral hadisələrindən bir neçə ay əvvəl Mardakertə getmişdim. Professor, yazıçı Zəhid Xəlillə bir yerdə səfərə çıxmışdıq. Mardakertdə “Gənclik” nəşriyyatının günlərini keçirirdik. 3 gün Mardakertdə qalıb çox maraqlı görüşlər keçirdik. Stepanakertə məlumat çatanda ki, Bakıdan gələn Mardakertdə görüşlər keçiririk, tez özlərini bizə çatdırdılar. Həttə bizim bir tədbirimizdə də iştirak etdilər. Söhbət əsnasında onlara dedim, Stepanakertdə olumamışam, amma oranı çox görmək istərdim. Dedilər: “Lap yaxşı, siz gələndə bir tədbir də keçirərik. Biz gedək hazırlıq görək, sabah təzədən gəlib sizinlə birlikdə qayıdırıq şəhərə”. Həqiqətən də sabah təzədən gəldilər. Mardakert Partiya Komitəsinin birinci katibi bizə səhər yeməyinə xaş da hazırlatmışdı. Bizimlə birlikdə həmin adamlar xaş da yedilər. Sonra da xatırdılar ki, “Hidayət müəllim bilirsiniz, Gevorkov burda yoxdur, biz ikinci katiblə danışdıq. O da dedi nə danışsınız, Gevorkov gəlib bizim dərimizə saman tapır. Hidayət Orucov gəlir bura, Gevorkovun xəbəri yoxdur. Sonra bizi incidər”. Bu mənə bir az qərbbə gəldi. Sonra hiss etdim ki, bunlar oradakı millətçi əhval-ruhiyyəni gizlətmək üçün bizi oraya aparmadılar.

– *Siz Stepanakertdə olanda və oradakı vəziyyəti görəndə artıq başa düşdünüz ki, bunun əks-sədasi Ermənistanın, azərbaycanlıların yaşadığı Qərbi Azərbaycan torpaqlarından gələcək. Yeni aydın gördünüz ki, hadisələrin qarşısını almaq üçün Azərbaycan, eləcə də SSRİ rəhbərliyi tərəfindən reaksiya yoxdur və proseslər belə davam etsə, erməni terrorizmi açıq-açıqlına baş qaldıracaq...*

– Deməzdim ki, Azərbaycan rəhbərliyində reaksiya yox idi, var idi, amma qətiyyət yox idi. Əlbəttə, mənim düşüncələrimi qarşıduran fikir ondan ibarət idi ki, Qərbi Azərbaycanda erməni separatçı qüvvələri təxribat törədə və qan tökə bilirlər. Bilirdim ki, onlar dayanan deyillər. Heydər Əliyev Moskvada Siyasi Bürodan uzaqlaşdırıldıqdan sonra onların əl-qolu əməlli-başlı açılmışdı.

Qayıdaq Stepanakertdəki hadisələrə. Vilayət Partiya Komitəsinin plenumu keçirdi. Mən də burada iştirak etdirdim. Plenumda dedilər ki, keçmiş birinci katib Gevorkov öz ərizəsi ilə işdən gedir. Onun yerinə Poqosyanı təklif etdilər və alışqlarla seçdilər. Poqosyan söz aldı və dedi: “Kamran Mamedoviç neçə gündür burdadır. Onun hər dəqiqəsi respublika üçün

çox önəmlidir. Ona görə icazə verin mən Kamran Mamedoviçi Bakıya yola salım, sonra gəlir söhbətimizi davam etdirək”. Bu o demək idi ki, Kamran getsin, biz də öz işimizə davam edək.

Bir faktı heç vaxt unuda bilmərəm və qeyd etməliyəm. Stepanakert səfərimizdən mənə xoş təsir bağışlayan bir o Zaqafqaziya Hərbi Dairəsinin komandanının meydanıdakı çıxışı oldu, bir də Lidiya Rəsulovanın plenumda çıxışı. Lidiya xanım o vaxt Respublika Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin sədri, həm də Azərbaycan KP MK-nın Büro üzvlüyünə namizəd idi. O, Vilayət Partiya Komitəsinin birinci katibi Gevorkovu sət təhqid etdi. Dedi: “Gevorkov bu məsələlərdə çox zəiflik göstərib, qəti tədbirlər görməyib. Bu millətçiliyin baş qaldırmasının qarşısı vaxtında alınmı-lı idi ki, indi bu səviyyəyə gəlib çatmış. Axi bunda yerli, Gevorkovun səlahiyyətinə olan məsələlərdir”. Allah ona rəhmət eləsin!

Sonra da Sov.İKP MK-dan DQMV-dəki vəziyyəti öyrənmək üçün komissiya göndərildi. Onun da rəhbəri erməni idi. Onlar Dağlıq Qarabağda, Ermənistanda və Azərbaycanı bir müddət araşdırma apardılar və Moskvada bəyan etdilər ki, DQMV-nin sosial-iqtisadi, mədəni, yaşayış səviyyəsi Azərbaycan və Ermənistanın orta göstəricilərindən yüksəkdir.

Heydər Əliyev Siyasi Bürodan gedəndən dərhal sonra Qorbaçovun müşaviri Aqanbekyan Fransanın “Humanite” qəzetində məqalə dərc etdirmişdi və göstər-mişdi ki, “Dağlıq Qarabağın sosial-iqtisadi vəziyyəti çox ağırdır. Bu vəziyyəti aradan qaldırmaq üçün vilayət mütləq Ermənistanı birləşdirilməlidir”.

Bütün bunlar mərhələ-mərhələ həyata keçirilirdi. Birinci mərhələ Heydər Əliyevə vəzifədən uzaqlaşdırmaq oldu və bu, onların əl-qolunu tam açdı. Burada bir faktı diqqətə çatdırım: 1982-ci ildə Sov.İKP MK-nın Baş katibi Leonid İliç Brejnevlin ölümünü Ermənistanda bayram etdilər. Bu da ona görə idi ki, onun Heydər Əliyevə xüsusi simpatiyası vardı və onu daim dəstəkləyirdi.

– *Stepanakertdən qayıdandan sonra prosesləri, yaqın ki, daha diqqətlə izləməyə başlamısınız?*

– Qayıdandan sonra dərhal Respublika Mətbuat Komitəsinin sədri ilə görüşdüm. Ona dedim ki, Stepanakertdəki mətbənin direktoru dərhal işdən çıxarılmalıdır. Ömr verin, elə bu gün onu işdən çıxarın. Sədr də başladı ki, belə etmək doğru olmaz, onlar millli azlıqlardır. Gorak belə məsələlərdə bir az humanist olaq. Beynəlmillətçilik dərsi keçirdi mənə.

Mən səbəbsiz demirdim ki, erməni mətbəə direktoru işdən qovulsun. Çünki əvvəldə qeyd etdiyim kimi, biz orda mətbəəyə gedəndə direktor üzə çıxmadı. Amma biz Bakıya qayıdan zaman birdən hotelin qarşısında peyda oldu. Hiyləgərsinə üzrxahlıq etməyə başladı, bəhanələr gətirdi ki, biz ora gedəndə mətbəəyə gələ bilməyib. Həm də başladı ki, yolda guya azərbaycanlılar bir erməni qadını öldürüblər. Bizim də ətrafımızda ermənilər dayanıb. Dedim: “Əvvəla, sən bunu yalan deyirsən. Əgər qadın öldürülmüşə də onu elə ermənilər öldürər, azərbaycanlılar yox. Azərbaycanlı qadına əl qaldırmaz. İkincisi də, mən gələndə bura gələndə sən burada olmayacaqsan”. Bizim nümayəndə heyətinin tərkibində olan Mətbuat Komitəsi sədrinin müavini Nikolayev da güllər, hər şeyi zarafata salırdı. Özünlə elə aparırdı elə bil bu, Azərbaycanı təmsil etmir...

– *Səfərinizin nəticəsi nə oldu, qayıdandan sonra hansısa tədbirlər görüldümü?*

– Əlbəttə heç bir nəticəsi olmadı. Ba-

kıya qayıdandan sonra tez-tez bizi Azər-

baycan KP MK-nın, indiki Prezident

Adminstrasiyasının binasına toplayıb bu

məsələləri müzakirə edirdilər. Belə təd-

birlərdən biri heç yadımdan çıxmır. Bizim

böyük şairimiz, rəhmətlik Bəxtiyar Vahab-

zadə çox kəskin çıxışlar edirdi. Bir dəfə də

üzünü Respublika Dövlət Təhlükəsizlik

Komitəsinin o zamankı sədrinə tutub çox

hiddətlə dedi: “Gözünüzün qabağında bu

həngəmələr baş verir, sizin necə xəbəriniz

olmur? Evdə arvadla beş kəlmə danışanda

xəbəriniz olur, amma ermənilərin törətdikl-

əri o boyda həngəmədən xəbəriniz olmur?

Bunu necə başa düşək?”

Doğrudur, ondan bir neçə ay sonra, əsasən də guya Sumqayıt hadisələrinə görə DTK-nın sədrini vəzifədən kənarlaşdırtdılar, amma onun yerinə, ümumiyyətlə, Azərbaycana heç bir aidiyyəti olmayan birini - İvan Qorelovskini gətirib qoydu-lar. Bu təyinat əsla anlaşılmayan idi və heç

şübhəsiz, Moskvadan verilmiş göstəriş idi. Düzdür, o Azərbaycanda cəmi bir il işlə-di, amma bu bir il bəs etdi ki, Moskvanın, xüsusilə Qorbaçovun tapşırıqlarını yerinə yetirsin. Onun azərbaycanlı həmkarları sonralar yazdılar: “İvan Qorelovskinin Azərbaycandakı fəaliyyəti qısamüddətli ezamiyyətə gəlmiş adamın işinə bənzə-yirdi. Qorelovski peşəkar çəkist olsa da, Azərbaycanı hədsiz yad adam idi, xüsu-silə milli məsələlərin həssas dönəmində bu, əsla düzgün təyinat deyildi”. Təbii ki, belə bir adam erməni terrorizminə, separa-tizminə qarşı hansı kəskin addım atar, necə mövqe nümayiş etdirə bilirdi. Ona görə də ümummilli lider Heydər Əliyev 1997-ci ildə MTN əməkdaşları ilə görüşündə haqlı olaraq dedi: “1988-ci ildən Azərbaycanın milli təhlükəsizlik orqanlarında çox acına-caqlı, çox dəhşətli proseslər getdi. Burada bütün potensial, mənaiviyyət, yaranmış mil-li ruh dağılmağa başladı”.

Bu qurumun milliləşməsində müstəsna xidmətləri olan Heydər Əliyev nə dediyi-ni yaxşı bilirdi. O, həmin illərdə Azərbyay-candan uzaqlarda, Moskvada təqib altında olsa da, burada hansı proseslərin getdiyini, Moskvanın, xüsusilə ermənilərin əlində oynuncaya çevrilmiş Mixail Qorbaçovun məramının nə olduğunu çox gözəl bilirdi.

– *Yeri gəlmişkən, elə söz açdığınız Sumqayıt hadisələri də Xankəndi (o vaxt-ki Stepanakert) iğtişaşlarından dərhal sonra baş verdi və məhz bundan sonra hadisələr sürətlə cəryan etməyə başladı. Bu hadisələr arasında bir əlaqə var idimi?*

– Şübhəsiz, var idi. Sumqayıt hadisələri də Stepanakert hadisələrinin hazırlandığı mərkəzdə hazırlanmışdı. Ümumiyyətlə, istər Ermənistanda, istər DQMV-də, istərsə də Azərbaycanın digər bölgələrində həmin dövrdə geniş vəsüt olan milli münaqişələr erməni və ermənipərəst qüvvələr tərəfin-dən düşünülmüş surətdə yaradılırdı və bir mərkəzdən idarə edilirdi. Bəli, Sumqayıt hadisələri də Stepanakertdən qayıdandan dərhal sonra – 1988-ci il fevralın 28-də baş verdi və nəticədə 32 nəfər həlak oldu, 439 nəfər yaralandı, 189 mənzil və 52 obyekt dağıdıldı, Azərbaycana xeyli ziyan vurul-du.

Baxın, sonradan nə baş verdi? Sumqayıt hadisələrindən sonra Azər-baycan xüsusi xidmət orqanlarının əmək-daşları bu hadisələrin təhqiqatından, demək olar ki, tamamilə təcrid edildi, istintaq Moskvadan gəlmiş prokurorluğun əməkdaşları və SSRİ DTK-nın səlahiyyətli nümayəndələri aparırdı. Hadisələrə birtərəfli yanaşan ermənipərəst sovet hüquq-mühafizə orqanları erməni vandallarının törətdiyi vəhşiliyi təhqiq etmək əvə-zinə, azərbaycanlıları günahkar hesab etdi, nəticədə azərbaycanlılardan bir neçə nəfərə güllələnmə hökmü oxundu. İstintaq zamanı hadisələrin əsl təşkilatçıları olan ermənilər qaldı bir kənardə, azərbaycanlılar ittihadın əsas hədəfinə çevrildi.

O zaman mən bu prosesləri çox diqqət-lə izləyirdim deyə, heç nə yaddaşımdan silinməyib. Moskvadan gəlmiş ermənipərəst müstəntiq və prokurorluq əməkdaşlarının saxta təhqiqatları ilə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmiş 91 nəfərdən 86 nəfəri azərbay-canlı, 2 nəfəri ləzgi, 2 nəfəri rus, yalnız 1 nəfəri erməni millətindən idi.

– *Qərbi Azərbaycanı da böyük köç, yəni zorən deportasiya məhz bu hadisələr-dən sonra başladı...*

– Elədir. Sumqayıt hadisələrindən son-ra vəziyyət son dərəcə ağırlaşmışdı. Gah onlar tərəfdə, gah da biz tərəfdə təxribatlar törədirdi, hadisələri daha da körükləyirdilər. Nəticədə az bir vaxtda Qərbi Azərbaycan torpaqlarından 142 min azərbaycanlını doğma ata-baba yurdlarından vəhşicəsinə deportasiya etdilər. Qısa bir vaxtdan sonra bu rəqəm 230 mini aşdı. Həmvətənlərimizə külli miqdarda maddi ziyan dəydi. Millətçi və terrorçu erməni qüvvələri azərbaycan-lılara məxsus 31 min evə, 165 sovxoz və kolxozun əmlakına, minlərlə mal-qaraya

sahib çıxdılar. Erməni qanıqlarlarının törət-dikləri vəhşiliklər nəticəsində 225 azərbyay-canlı qətlə yetirildi, 1154 nəfər yaralandı, minlərlə adam təhqirə və işğəncəyə məruz qaldı. Maraqlısı budur ki, Ermənistandan qovulan təkcə azərbaycanlılar deyildi. Canlı şahidi olduğumuz 1988-1991-ci il-lərdə 15 mindən çox kürd və bir neçə min rus da Ermənistandan qovuldu. Onların da çoxu Azərbaycana pənah gətirdi. Ermənis-tanın monoetnik bir dövlətə çevrildi. Amma sovet rəhbərliyi bütün bunlara kor oldu, nəinki azərbaycanlıların, heç öz millətin-dən olanların belə hüquqlarını, təhlükəsiz-liyini qorumaq istiqamətində qəti bir tədbir görmədi.

Əlbəttə, bütün bunları xatırlamaq, Qər-bi Azərbaycandan olan soydaşlarımızın baş-şına açılan müsibətləri yada salmaq mənim üçün çox ağırdır...

– *Hidayət müəllim, bildiyimizə görə siz həmin dövrdə hiddətinizi, laqeyd və bi-vec hakimiyyətə qarşı mübarizəni Azərbaycan mətbuatında dərc etdirdiyiniz ən kəskin yazılarınızda göstərmisiniz. Yəqin buna görə təzyiqlərlə də az qarşılaşmami-sınız?*

– Əlbəttə, Azərbaycanın başına gələn bəlalarla, respublika rəhbərliklərinin şəriş-təsizliyi, qətiyyətsizliyi, milli mübarizlik-dən uzaq fəaliyyəti ilə barışıb susa bilməz-dim. Mənim mübarizəm, silahım da söz idi, süngüm qələmim idi.

Kamran Bağirov hakimiyyətdən gedən-dən sonra onu Əbdürrəhman Vəzirov əvəz etdi. Əbdürrəhman Vəzirovun Azərbaycan rəhbərliyinə təyinatından az bir vaxt sonra mənim “Azərbaycan gəncləri” qəzetində “Əsl vətəndaş kimi” sərlövhəli bir şəhifəlik çox kəskin məqaləm çap olundu. Məqalə-də əsasən mənə narahat edən məsələlərdən danışırıdım.

Qəzet çap olunan günü “Gənclik” nəş-riyyatındakı baş redaktor kabinetimdə tele-fon susmaq bilmirdi. Əsasən də yazını oxuyub təqdir edənlər zəng vurur, təşə-kürələrini bildirir və cəsarətli fikirlərimi bəyəndiklərini, onlarla razılaşdıqlarını söy-ləyirdilər. Birdən nəşriyyatın direktorunun katibəsi kabinetimə gəlib bildirdi ki, sizi Mərkəzi Komitədən telefona çağırırlar. Gəldim direktorun otağına, dəstəyi götü-rüb danışanda gördüm Vahid Əzizdir. Yeri gəlmişkən onu da deyim ki, haqqında əvvəl söhbət açdığım Stepanakert görüşlərimizdə Vahid Əziz əsl milli ruhlu Azərbaycan mə-muru kimi özünü çox cəsarətli və layəqətli aparırdı.

Elə ilk sualı mən verdim. Dedim: “Niyə bura zəng vurmusan, mənim telefon nömrə-mi bilirsən?” Dedi: “Allah kömək olmuş, sənə düşmək olur ki...” Sonra da qayıtdı ki, axşam saat 6-da gəl Əfrand Daşdəmirovun yanına. Soruşdum ki, nə məsələdir. Dedi: “Sənin bu gün bir məqalən çap olunub?” Cavab verdim ki, bəli. Sual verdi ki, nə haqqdadır? Gülə-gülə dedim: “Yenidənqur-ma haqqında”. Na isə razılaşdıq.

Nəşriyyatın direktoru Fikrət Axundov da bütün danışdıqlarımızı eşidir. Dəstəyi qoyandan sonra öz aramızda söhbətlaşdıq ki, problem nə ola bilər. Fikrət qayıtdı ki, “sənin məqaləndə belə iş yer var, yazırsan “Mərkəzi aparatla işə götürəndə anket suallarından biri belədir: rus dilini necə bilirsən? Bir adam soruşmur ki, ana dilin Azərbaycan dilini necə bilirsən!” Fikrət dedi olsa, bu yerlə bağlı iradları olacaq. Amma milli ruhda yazılan başqa məqamlar da vardı.

Axşam getdim Mərkəzi Komitəyə. Daşdəmirovun kabinetinə Vahid Əzizin kabinetinin qarşısından keçib gedirsən. Qapısı açıq idi, boylandım ki, həmin qəzet əlində məqaləmi oxuyur. Dedi: “Soruşsa, deyərsən Vahid Əziz oxuyub, bəyənib, dey-ir əladır.”

Əfrand Daşdəmirovla ilk görüşüm idi. Salamlaşdıq, yer göstərdi, oturdu. Öz tərəfindən təşəkkür etdi yazıya görə. Bəzi məqamları xatırladıb fikirlərini söylə-di. Sonra dedi: “Vəzirov (rus dilli olduğu

üçün belə deyirdi) bu gün sizin məqaləni oxuyub. O sizi mütləq qəbul edəcək. Mən çağırıb sizə təşəkkür etmək istədim. Bir də istəyirəm erməniləri yumşaldan bir yazı yazasınız”. Mən də razılıq verdim. Stepa-nakertdəki hadisələrlə bağlı fikirlərimi ona da söylədim və xahiş etdim ki, Vəzirova çatdırsın.

Sonra bir yazı yazdım, sərlövhəsi də belə idi: “Həqiqət kar deyil”. Göndərdim Vahid Əzizə. O da Əfrand Daşdəmirova çatdırıb. Guya o da göndərüb “Azərbyay-can gəncləri” qəzetinə ki, çap eləsinlər. Çap olunmadı. “Molodoy Azerbaydjana” qəzetinə guya göndəriblər, onlar da çap et-məyiblər. Sonralar o qəzetdə işləyən Yüsif İsmayıl adlı çox tanınmış jurnalist mənə dedi: “Mərkəzi Komitə belə pryomlar çox işlədir. Yazı yazdırır, sonra onu alırlar ki, çap elətdirəcəklər, amma heç yerdə də çap elətdirmirlər. Bu yolla kəskin yazıların qar-sısını alırlar”. Bir müddət gözlədim, gör-düm həqiqətən məqalədən bir xəbər çıxmadı. Sonra məqaləni “Ulduz” jurnalında çap etdirdim.

Vəzirov bilirdi ki, mən onu qəbul et-mirəm. Çünki o Azərbaycana gələndən sonra Qarabağ məsələsi qaldı bir yana, başladı ağzına gələni danışmağa. Heydər Əliyevə qarşı materiallar yazdırır, xüsusi adamlar seçib onun əleyhinə çıxışlar et-dirirdi. Mən də sözümlü məqalələrimdə deyirdim. Bir dəfə də Azərbaycan KP MK-nın Bürosunda demişdi: “Mı kak mojem nemnoşka rasslabit İdayata?” Rafiq Zeyna-lov da demişdi: “Posledniy vremya on mol-chit”. Vəzirov da 3 dəfə qayıdıb ki, “Yevo molçanıya toje opasna!”

20 Yanvar hadisələrindən sonra da Ba-kıdan gizlincə qaçıb gedən Vəzirov utan-madan başladı ağzına gələni danışmağa. Mən də ona mətbuat vasitəsilə çox sərt bir məktub yazdım.

Ondan sonra da Ayaz Mütləllibov Azərbaycanın birinci katibi oldu. O da bu hadisələrin qarşısını almaq üçün heç bir tədbir görə bilmədi. Həttə SSRİ-nin sax-lanması ilə bağlı referendumun nəticələrini saxtalaşdırıb, Moskvaya xoş gəlsin deyər, Azərbaycan vətəndaşlarını guya İttifaqın saxlanmasına səs verdiyini maruzə etdi. Heç bir neçə ay keçməmiş SSRİ də dağılıb getdi.

– *Hidayət müəllim, sualım balka də ənənəvi görünə bilər, amma bu suala sizin cavab verməyiniz oxucularımız üçün çox maraqlı olar. Heydər Əliyev həmin illərdə hakimiyyətdə olsaydı 1988-1992-ci illərdə olan hadisələr baş verərdimi?*

– Qətiyyəni mümkün deyildi ki, Qarabağ münaqişəsi, ermənilərin törətdikləri vəhşiliklər, xalqımızın başına açdıqları fəlakətlər baş versin. Heydər Əliyev Azər-baycana rəhbərlik etdiyi ilk dövrlərdə belə cəhdlər çox olmuşdu, amma onun qətiyyə-ti, dərin zəkası, ağılı erməniləri dərhal yer-lərinə otuzdurmuşdu. Mən bunu əvvəldə də dedim ki, Heydər Əliyevin hakimiyyətdən getməsinə ermənilər ümumxalq bayramı kimi qeyd etdilər. Çünki uzun illər Heydər Əliyev onlara baş qaldırmağa əsla imkan verməyib. Onların ağlına da gəlməzdi ki, Ulu öndər yenidən Azərbaycana rəhbərlik edəcək və onların planlarını öz dərin zəkası, nüfuzu və qətiyyəti ilə tarixin zibilliyinə atacaq.

Ermənilərin Qarabağ xülyası kökslərində elə dərin iz qoyub ki, onlar hələm-hələm bu xəstəlikdən qurtaran deyillər. Bunun-la bağlı sizə bir əhvalatı danışım: Məşhur və çox istedadlı bir erməni aktrisası vardı. O tamaşada bir taxta parçasını öz balası əvəzi qucağına alıb elə yana-yana oxşayırdı, hamı elə bilirdi ki, bu, həqiqətən onun balasıdır. Sonra ərinin verdiyi əzablardan, cəmiyyətin verdiyi zülmərdən danışır və qəfildən oxşadıqı doğma balasını atırdı orekstrovkaya (səhnədən aşağıda orkestrin yeri). Bütün zal hıçqırırdı ki, balasını atdı. Ermənilər özlərini elə inandırınlar, elə be-yinlərinə yeridiblər ki, guya Qarabağ da, Naxçıvan da, Van da, Qars da, həttə başqa ərzilər də onlarındır.

Şükürlər olsun ki, Prezidentimiz İlham Əliyev ulu öndərimiz Heydər Əliyevin bütün arzularını elə mükəmməl, elə ağıllı və diplomatik qətiyyətlə həyata keçirdi ki, ermənilərə heç bir şans qoymadı. Bundan sonra Azərbaycan Prezidentinin “Dəmir yumruğu” görə onları ayıldı. Aylıtmasa, Prezidentimiz demişkən dəmir yumruq yerindədir. Bu dəfə Ali Baş Komandanımızın “Dəmir yumruğu” onları yüzilliklər əvvəl köç edib yiyələndikləri torpaqlardan da məhrum edəcək. Çünki möhtərəm Prezi-dentimizin azərbaycanlıların doğma yurdları olan Qərbi Azərbaycana, Zəngəzurə qayıdacağı ilə bağlı verdiyi vədlər Ermə-nistanın az-çox sağlam qüvvələrinin canına qorxu salıb. Yəni onlar başa düşürlər ki, erməni xülyaları, arzuları puç oldu.

Amma Prezidentimiz İlham Əliyevin misilsiz siyasi gedişləri və diplomatiyası, dərin zəkası və Ali Baş Komandan kimi böyük sərkərdəlik istedadı sayəsində qazandıqları Zəfər bizi yuxuya verməməli-dir. Düşməni zəif hesab edib ehtiyatımızı əldən buraxmamalı, daha da diqqətli olma-liyiq.

Bəli, bu Zəfər tariximizin son 250 ilin-də, ümumiyyətlə, Azərbaycan tarixində xalqımızca, millətimizə böyük qürur ya-şadan möhtəşəm bir hadisədir. Bu Zəfər-lə öyünməklə yanaşı, onu nəsilədən-nəslə ötürməyin məsuliyyətinə də dark etməliyik.

– *Maraqlı müsahibəyə görə redaksiya-mız adından sizə təşəkkür edirik.*

*Müəhibəni qələmə aldı:
İlqar RÜSTƏMOV
XQ*